

VEREENIGING
TER BEOEFFENING VAN DE KRIJGSWETENSCHAP.
1887—1888.

*Vergadering op Vrijdag, 25 November 1887, 's avonds ten 7½ ure,
in het Gebouw voor Kunsten en Wetenschappen te Utrecht.*

Voorzitter: de heer ELAND.

Tegenwoordig van het Bestuur de heeren Eland, van Ronve-roy, Plantenga en Schultz van Haegen.

De heer ELAND, de vergadering openende, zegt:

Mijne Heeren!

Gebruik makende van het recht, aan het bestuur verleend bij Art. 32 van het Reglement onzer Vereeniging, heeft het aan mij de vereerende taak opgedragen om deze bijeenkomst te leiden. Te meer vereerend, omdat dit de eerste Algemeene Vergadering is, welke gedurende het meer dan 20-jarig bestaan der vereeniging buiten de residentie wordt gehouden. Dit feit is niet zonder beteekenis; weliswaar heeft het bestuur gemeend, met het daarvoor noodige voorstel tot herziening van het reglement, aan vele leden buiten de hoofdstandplaats genoeg te zullen doen, maar dit is niet het eenige, zelfs niet het voornaamste doel, dat wij ons voorstelden; hierop met een enkel woord te wijzen zal, naar ik hoop, geen ongepaste inleiding zijn voor deze samenkomst.

Van hare oprichting af heeft onze Vereeniging er niet alleen naar gestreefd om de beoefening der Krijgswetenschap te bevorderen, maar ook om heldere denkbelden over krijgssaken in zoo ruim mogelijken kring te verspreiden. Zij trachtte daarom

niet uitsluitend leden te verkrijgen uit het officierskorps en leger, vloot en schutterij; integendeel; aanvankelijk telde zij dan ook een vrij aanzienlijk percentental deelgenooten onder de niet-militairen. Langzamerhand is die toestand minder gunstig geworden, niet omdat we van die leden er naar evenredigheid zoovele verloren, maar omdat de aanzienlijke uitbreiding hoofdzakelijk plaats had door toetreding van officieren. Hoeveel ijver en toewijding vooral de secretarissen ook betoonden, hunne en onze pogingen om de aanneming van niet-militaire leden gelijken tred te doen houden met die van de officieren, werden met slechts matigen uitslag bekroond.

Dit verschijnsel zal natuurlijk wel aan onderscheidene oorzaken moeten worden toegeschreven; doch ééne daarvan ligt o. i. voor de hand. Zij is, dat het doel der vereniging, in weerwil van hare bijna 2000 leden, nog altijd te weinig bekend is in kringen, waar we vooral toegang wenschen te verkrijgen en waarin we zoo gaarne vele leden zouden tellen. Wordt, zooals we met grond mogen verwachten, binnen een niet al te lang tijdsverloop, de persoonlijke dienstplicht bij het leger ingevoerd, dan zal daardoor van zelve de belangstelling in krijgssaken door het gansche land worden opgewekt; maar ook onzerzijds willen we daartoe al het mogelijke bijdragen. Dit meenen we het best te kunnen bereiken door voordrachten te houden in steden, waar het aantal leden groot genoeg is om te onderstellen dat de sprekers niet voor stoelen en banken zullen optreden en in de eerste plaats daar, waar vele aristocraten van den geest worden gevonden, zooals o. a. hier het geval is. We vertrouwen, dat op deze wijze ons streven meer en beter bekend zal worden en dat we voor onze pogingen steun zullen vinden bij mannen, die door hunne maatschappelijke positie en door hunne bekwaamheid of indirect rechtstreeks invloed kunnen uitoefenen op het ontwikkelde gedeelte der natie en op de leiding van 's lands aangelegenheden.

Met den wensch dat deze hoop van het bestuur zal worden vervuld, open ik deze eerste Algemeene Vergadering buiten de hoofdstandplaats der Vereeniging.

(*Toespraken.*)

De VOORZITTER: Alvorens over te gaan tot de werkzaamheden, in den oproepingsbrief vermeld, moet ik aan de Vergadering nog enkele mededeelingen doen.

In de eerste plaats, dat de Vereeniging ten geschenke heeft ontvangen de navolgende boekwerken:

Van Generaal Knoop: Prins Frederik der Nederlanden en iets over de Belgische Maasvestingen.

Van Luit-Kolonel van Bennekom: Het Invalidenhuis te Leiden.

Van Kapt. van Dam van Isselt: Berichten en mededeelingen der Vereeniging van Leeraren van Middelbaar Onderwijs N°. 16, benevens Eene proeve van een ontwerp voor een strijder onzer Zeemacht door de Nederlandsche Stoombootmaatschappij te Rotterdam.

Voor al deze toezendingen is aan de inzenders de dank der Vereeniging betuigd.

Voorts is ontvangen een ex. van het *Bataviaasch Nieuwsblad* van 1 October 1887.

Vermits de inzender onbekend is, wordt hem op deze wijze de dank der Vereeniging gebracht.

Eene tweede mededeeling betreft de prijsvraag A. Zoo als bekend is, luidt deze:

„Welke militaire maatregelen moeten worden genomen, in'lien Nederland, bij een oorlog tusschen andere mogenheden, zich tot eene gewapende neutraliteit wenscht te bepalen?”

Hierop zijn 4 antwoorden ingekomen en onder dagteekening van 1 November jl. werd omtrent deze prijsvraag verslag nitgebracht door de Jury, bestaande uit de heeren;

Gericke, gep. Schout-bij-Nacht, Oud-Minister van Marine, de Louter, Hoogleraar aan de Rijksuniversiteit alhier, en

Rooseboom, Majoor en Lid van de Tweede Kamer der Staten-Generaal te 's-Gravenhage. Dit verslag is te nitvoerig om het hier in zijn geheel voor te lezen, doch ik acht het wenschelijk, een paar zinsneden van den aanhef, zoomede het slot mede te deelen.

Bedoelde zinsneden luiden:

„Tot haar leedwezen is de Commissie tot het besluit moeten „komen, geen der ingekomen antwoorden ter bekroning voor te

„dragen. Daarmede is echter volstrekt niet gezegd, dat naar „het oordeel der Commissie die stukken van weinig waarde zijn; „integendeel, zij aarzelt niet als hare meening uit te spreken, „dat al de ingekomen antwoorden hunne eigenaardige verdien- „sten hebben, dat zij alle gunstige getuigenis afleggen van de „kennis, het oordeel of den ijver van den schrijver; maar, daar „volgens de voorwaarden van deelneming de prijs werd uitge- „loofd voor het best gekeurde en *op zichzelf goede* antwoord, „meent de Commissie geen antwoord ter bekroning te mogen „aanbevelen dat — hoe verdienstelijk het ook overigens moge „zijn — van eene verkeerde opvatting van de strekking der „vraag blijk geeft, of wel de eene of andere ernstige leemte „bevat.”

Aan het slot van het verslag wordt gezegd:

„Is de Commissie dus tot haar leedwezen tot het besluit „moeten komen geen voorstel te mogen doen tot de bekroning „van een der vier ingekomen antwoorden, zij zou het toch be- „treuren, indien het uitschrijven der prijsvraag geene andere „dan deze negatieve nitkomst zou hebben. Zij is toch van oordeel „dat de antwoorden *C* en *D* verdienstelijke stukken zijn en dat „het in druk verspreiden daarvan groot nut kan hebben, „niet omdat alles wat door de schrijvers wordt voorgesteld, „goed of onberispelijk mag genoemd worden, maar omdat in „hunne voorstellen de aandacht gevestigd wordt op menig be- „langrijk punt; omdat die voorstellen, in druk verspreid, aan- „leiding zullen geven tot eene overdenking in ruimeren kring „van alles wat betrekking heeft op den toestand van neutrali- „teit, die aan een Staat zulke eigenaardige en niet zelden zeer „moeielijk juist te omschrijven plichten oplegt.

„Al twijfelt de Commissie geen oogenblik, of al de hier be- „handelde vraagpunten zijn door ons Krijgsbestuur met de meeste „nauwgezetheid overwogen, bij de wetenschap, dat het in „onze dagen bij geen enkel vraagpunt van Landsbelang onver- „schillig kan zijn, hoe de openbare meening zich daaromtrent „vormt, zoo gelooft zij dat het alleszins aanbeveling verdient „ook de algemeene aandacht meer bijzonder op dit vraagstuk „te vestigen; jniste opvattingen omtrent de plichten, niet alleen

van de Regeering maar ook van de ingezetenen, tijdens den „neutraliteitstoestand zijn toch van het hoogste gewicht.

„De Commissie aarzelt dan ook niet als hare overtuiging uit „te spreken, dat het Bestuur der Vereeniging ter beoefening „van de Krijgswetenschap eene nuttige daad heeft verricht, door „het aan de orde stellen van dit vraagstuk, waarvoor het den „dank verdient van allen, die eene onberispelijke houding van „een Staat bij een oorlog tusschen twee zijner naburen een der „beste waarborgen achten voor het behoud van den vrede.

„Ook uit een ander oogpunt zou de Commissie het met leed „wezen zien, indien het uitschrijven der prijsvraag geen ander „gevolg had, dan niet-bekroning van de inzenders. Zij is toch „van meening dat het uitschrijven van prijsvragen een der beste „middelen is om den zin voor studie levendig te houden; dat „daardoor wordt opgewekt tot inspanning van de uiterste krach- „ten, die niet anders dan heilzaam kan werken zoowel op de „kennis als op het karakter der deelnemers. Het is ook op „grond hiervan, dat zij de eer heeft aan het Bestuur der Ver- „eeniging voor te stellen:

„Den uitgeloofden prijs van f 500.— te verdeelen tusschen de „schrijvers van de antwoorden C en D, en die beide antwoorden „in druk uit te geven.”

Het bestuur heeft zich ten volle vereenigd met de conclusiën van de Jury en zich daarna door advertentiën in verschillende dagbladen in verbinding gesteld met de schrijvers van laatst-bedoelde twee antwoorden. Het is toen gebleken, dat die schrijvers waren: de Oud-Kapitein der Artillerie W. Hoogenboom te Amsterdam en de 1^e Luitenant der Artillerie N. Bosboom alhier, die beiden hebben verklaard genoeg te nemen met het voorstel van de Jury. Het bestuur heeft nu besloten de beide prijsvragen, voorafgegaan door het rapport der Jury, te laten drukken en aan elk lid der vereeniging een exemplaar toe te zenden.

Mij rest thans nog de aangename taak om — naar ik vertrouw onder Uw aller instemming — de HH. Hoogenboom en Bosboom hartelijk geluk te wenschen met hun succes en aan de HH. Juryleden opnieuw onzen warmsten dank te betuigen

voor de vele moeiten en zorgen die zij zich wel hebben willen getroosten. Niet alleen zij, maar ook de beide inzenders, die geen bekroning mochten verwerven, doch naar het oordeel der Jury toch verdienstelijk werk hebben geleverd, hebben zich verdienstelijk gemaakt jegens onze Vereeniging; naar mijne bescheiden meening mogen zij allen zelfs aanspraak maken op de eer van een vaderlandslievende daad te hebben verricht.

(*Toejuichingen.*)

De VOORZITTER: Aan de orde is thans de ballotage van kandidaten.

Mag ik de heeren van Royen en Wenckebach verzoeken met het bestuur het stembureau te willen uitmaken?

De uitslag der stemming is, dat met algemeene stemmen tot leden worden toegelaten de heeren: J. H. P. van Goens, Kapitein bij het Regt. Gren. en Jagers. A. J. F. van Gorkum, 1e Luitenant bij het Regt. Gren. en Jagers. C. F. Julius, 1e Luit.-Kwartiermeester N. I. Leger. F. J. Muller, 1e Luit.-Kwartiermeester N. I. Leger. W. M. Peletier, 1e Luitenant der Genie. M. R. Timmerman, Inspecteur v. d. Geneesk. Dienst der Landmacht. J. A. Vandavelde, Gep. Schout-bij-Nacht., allen te 's-Gravenhage; J. M. Herold, 2e Luitenant der Infanterie, en J. H. A. Mijsberg, 2e Luitenant der Infanterie, te Hoorn; J. M. van Stein Callenfels, 1e Luitenant der Infanterie, te Maas-tricht; A. W. Bos, 1e Luitenant der Genie. Jhr. G. F. van Panhuys, 1e Luitenant der Genie. J. F. Schmöle, 2e Luitenant der Genie. J. E. Roorda, 2e Luitenant der Genie, allen te Utrecht.

Hierna is aan de orde de verkiezing van een Voorzitter uit het voltallig bestuur, ingevolge artikel 18 van het reglement.

De uitslag is dat van de 64 uitgebrachte stemmen, de heer P. M. Netscher, gep. generaal-majoor, op zich vereenigt 61 stemmen; de heer Eland verkrijgt 2 stemmen en de heer Klerck 1 stem.

De VOORZITTER. Van dezen uitslag zal den generaal Netscher dadelijk bericht worden gezonden in de hoop, dat nog in den

loop van dezen avond bericht zal worden ontvangen of de keuze door hem wordt aangenomen.

Ik dank de leden van het stembureau voor de door hen volbrachte taak.

Aan de orde is thans de voordracht van den heer A. A. BEEKMAN, oud-officier der genie, leeraar aan het gymnasium te Zutphen, over *het taktisch gebruik der genietroepen te velde*.

De heer BEEKMAN:

Mijne Heeren!

Het is een U bekend feit, dat de nieuwe wijze van oorlogvoeren, vooral als direct gevolg van de verhoogde uitwerking der vuurwapens, een grootere mate van pionierarbeid te velde niet alleen wenschelijk doch ook noodzakelijk heeft gemaakt. Men is gaan inzien, dat een infanterist of artillerist nu en dan behalve zijn wapen, zoowel bij verdediging als bij aanval, de schop en de bijl heeft te hanteeren; men heeft infanterie, cavalerie en artillerie van gereedschap voorzien; deze worden nu en dan in pionierarbeid geoefend. Men heeft tevens begrepen dat een gedeelte van dien arbeid alleen door technische, speciaal daartoe opgeleide troepen kan geschieden, men heeft deze beter uitgerust met gereedschap en voertuigen, men heeft hen als een vierde wapen in de grootere troepenverbanden ingedeeld en dringt op hunne vermeerdering aan.

Dat alles is na den laatsten Fransch-Duitschen oorlog geschied en daarmee is ongetwijfeld een schrede gedaan op den goeden weg. Maar dat men op dien weg ver genoeg is voortgegaan, zoover nl. dat men nu voortaan dien pionierarbeid behoorlijk zal zien toepassen, zóó dat de vereeniging van taktische en technische handelingen tot een maximum van weerkrachten aanvalskracht zal leiden, dat durf ik niet beweren, ja, meen ik te moeten ontkennen.

Dat komt niet door onvoldoende bedrevenheid in dien arbeid van technische en andere troepen — er zal nog wel te verbeteren vallen, maar hier schuilt in hoofdzaak de fout niet — maar in de onbepaaldheid of afwezigheid van inzichten omtrent de wijze waarop, waar en wanneer het verrichten van pionier-

werkzaamheden in en vóór het gevecht zal geschieden en de onbestemdheid die er nog bestaat omtrent de juiste aanwending van dat vierde wapen, de genietroepen te velde.

Het gebruik der genietroepen aan de Duitsche zijde was vooral in het eerste gedeelte van den oorlog 1870—71, alles behalve voorbeeldig. Er zijn wel voorbeelden te noemen, dat zij vóór en in het gevecht werden gebezigd en zelfs op uitstekende wijze, maar in 't algemeen trok men er veel te weinig of in 't geheel geen partij van of wel men maakte er een geheel verkeerd gebruik van, b.v. zeer dikwijls door hen als infanterie te doen ageeren — wat zeer is af te keuren, zooals ik hierna nog met een enkel woord zal bespreken. Als zoodanig gebruikte men hen o. a. bij Mars-la-Tour, „waar,” zooals officieel gezegd werd, „geen technisch gebruik van hen kon worden gemaakt.” Als men dien slag echter in détails bestudeert, dan blijkt dadelijk hoe onjuist deze bewering is. Nog meer had men gelegenheid tot het gebruik maken van die troepen bij den slag bij Gravelotte, die minder dan de vorige het karakter droeg van een ontmoetingsslag, waar vele gelegenheden daartoe waren aan te wijzen en waardoor zeker verliezen, die nu geleden zijn, hadden kunnen voorkomen worden. Zelfs de hoogere legeraanvoerders schenen zich nog slecht van de waarde der genietroepen bewust; wij lezen b.v., dat de 2de Feld-Pionier-Compie van het IXe korps op 1 Dec. 1870 door het Opppercommando der IIe Armee tot geleide van een transport gevangenen naar Longevy werd gezonden en daar tot den wapenstilstand bleef — een zonderlinge opdracht voorwaar voor technische troepen, wier opleiding in vreedestijd voor hunne eigenlijke bestemming zoo moeilijk en kostbaar is. Later in den oorlog zien wij evenwel het vierde wapen beter gebruiken, vooral tegenover het Loire-leger, waar tegenover de Duitschers aanvankelijk numeriek in de minderheid waren. Het inrichten tot verdediging van terreinsvoorwerpen, het vrijmaken van het voorterrein, zien wij bij de verdediging toepassen ook in het gevecht zelf en in de onmiddellijke nabijheid des vijands o. a. in den slag bij Beaugne la Rolande (20 Nov.) en bij Beaugency (9 Dec.), waar het dorp Cravant onder hevig vuur tot verdediging werd ingericht; bij

de aanvallende gevechten toen de Duitschers ten tweede male tegen Orleans oprukten (3 en 4 Sept.) hadden alle pioniertroepen in opdracht de genomen positiën onmiddellijk te versterken, zooals o.a. met de dorpen Dambron, Artenay, Cercottes, enz. en in de voorsteden van Orleans geschiedde.

Gaan wij echter na hoe men met de genietroepen handelde bij de groote manoeuvres in de Europeesche legers na den Fransch-Duitschen oorlog, waarbij men toch zooveel mogelijk de lessen van dien oorlog zich ten nutte maakte, dan zien wij algemeen die lessen, voor zooveel de aanwending van technische troepen betreft, in den wind geslagen. Hoe het sedert hiermede in Duitschland gesteld was, weet ik niet; maar ik vond bv. omtrent de herfstmanoeuvres in Frankrijk van 1876, dat men ze volstrekt geen taak wist aan te wijzen: „er waren er te weinig om ze met voordeel te kunnen gebruiken, te veel voor datgene, waarvoor men ze nog wist te bezigen,” zoo zeide men. In Italië wist men er bij de manoeuvres van 1877 al evenmin raad mee: om er van af te komen, deelde men hen bij den trein in als handlangers.

En bij ons te lande . . . nu, vooral ter voorbereiding van en gedurende het gevecht, deden zij weinig of niets; van *alle* groote manoeuvres weet ik dit niet positief, maar van vele is het in rapporten enz. te lezen. Kiezen wij er eens een uit — jaar en plaats doen er niet toe — dan lezen wij: „overigens”, — d. w. z. behalve het maken van eenige geschutstanden en een eindje loopgraaf (iets wat bovendien hun werk niet is) „heeft men ze door bijzondere omstandigheden nooit eenig werk kunnen aanwijzen” — n.b. in 8 manoeuvredagen. Bij eene manoeuvre, die ik zelf eens als commandant der genietroepen medemaakte, heb ik gedurende de eigenlijke gevechtsmanoeuvres slechts op 2 van de 8 dagen gedurende $\frac{1}{4}$ à $\frac{1}{2}$ uur iets moeten verrichten, maar een van die twee keeren behoorde dat bepaald niet tot mijn werk, maar . . . wij hebben o zooveel! in de hei gelegen. En als men zich met een afdeeling genietroepen bij een voorhoede bijvoorbeeld aanmeldt — jongens! de ontvangst is meestal zoo weinig warm, dat men soms geneigd is zich zelve af te vragen: „ben ik soms indiscreet of indringerig?”

Ik spreek M. H., hier ronduit mijne meening uit en ik geloof dit te kunnen doen zonder iemand te kwetsen, omdat men hier nog te doen heeft met een nieuwigheid. Het mocht eigenlijk wel niet meer een nieuwigheid zijn, maar de zaak is nog niet door daartoe aangewezen personen aangepakt en uitgewerkt. „De samenwerking der wapens,” dat schoone hoofdstuk uit de Taktiek, dat wij lazen in v. Brandt, v. Seubert en van Mulken, is in theorie en praktijk nog altijd een samenwerking der *drie* wapens. Het jongere wapen N°. 4 is wel geïntroduceerd, maar alles bleef nog als bij een eerste kennismaking — met een weinig verlegenheid zelfs van weerszijden.

Als ik in het volgende M. H., daarom nog wel eens enkele voorbeelden zal moeten aanhalen, om duidelijk te maken hoe 't *niet* moet geschieden, dan hoop ik dus dat u daarin niet eenig ongepast verwijt zult zien. Het verwijt, dat men in dit opzicht achterlijk is, treft nog de beste legers van Europa. Plaats en tijd zal ik niet noemen, maar alleen „de omstandigheden”.

Ik wil u dan in de eerste plaats aangeven hoe m. i. genietroepen te velde behooren te worden gebruikt. Daarna wil ik een en ander door een voorbeeld toelichten en ten slotte resumeeren wat tot nu toe een juiste aanwending in den weg stond en wat gedaan dient te worden om in dit opzicht verbetering aan te brengen.

Het is gewis overbodig, M. H., U de noodzakelijkheid van pionierarbeit op het gevechtsterrein in onze dagen aan te toonen, U er op te wijzen, dat tegenover het achterlaadgeweer en het nieuwe geschut men behalve met diezelfde wapenen ook met nog iets anders moet optreden, n.l. met spade en bijl. Hoe wensche-lijk, ja noodig dit voor den verdediger is, is duidelijk en argumenten als het verliezen van zelfvertrouwen enz. door den troep, die achter dekkingen strijdt, zijn reeds lang weerlegd. En ook de aanvaller zal nu en dan het zwaard met de spade moeten verwisselen om zich te kunnen handhaven op het veroverde punt. Treffend zien wij dit bewaarheid o. a. bij de aanvallen van Skobelev's troepen bij Plewna op de hoogteketen ten

Zuiden der Groene Bergen, (1) waar de aanvaller tot twee-, driemaal toe werd weggejaagd, omdat hij de te veel verachte schop wegwierp, doch waar hij ten laatste met de handen en met eetketels den grond loskrabde om zich vast te ankeren op de door zooveel bloed gekochte plek. Alle militaire schrijvers van naam en beteekenis, hoezeer ook anders van inzichten verschillend, als Viollet le Duc, Brialmont, Cardinal v. Widdern, v. Boguslawski, M. v. Brunner enz. zijn het hieromtrent volkomen eens, dat pionierarbeid op het gevechtsterrein een eisch is van de nieuwere taktiek.

Die arbeid vóór, in en na het gevecht behoort daarom meestal evenzeer tot de *taktische* handelingen, als het bezetten van een terreinvoorwerp, het positie-nemen eener batterij, enz. Daarom moet er vóór alles tusschen dien arbeid en de andere taktische maatregelen een innig verband bestaan. Men legge nooit een schans op eene uit een technisch oogpunt voordeelige plaats, als deze uit taktisch oogpunt slecht gekozen is; omgekeerd vergeenoege men zich niet met een tirailleurloopgraaf, zwak van profiel en niet gesloten, waar de positie een vast steunpunt vereischt. Vooral is het noodig op dit verband te letten bij het bepalen van de plaats der werken, wat meestal van meer gewicht is dan de keuze der technische détails; bij het bepalen van den vorm der werken, omdat andere vormen ook eene andere taktische beteekenis aan de werken geven kunnen — waarover later nog een enkel woord —; en eindelijk als de aard en de omvang van den arbeid beperkt wordt door den tijd en de arbeidskrachten. Pionierarbeid en andere taktische handelingen en maatregelen vóór, gedurende en na den strijd moeten elkaar wederkeerig volmaken en dus zoo gecombineerd worden, dat hunne gezamenlijke uitwerking een maximum zij.

In de eerste plaats rijst nu de vraag: *Door wien moet die arbeid verricht worden?* En dan is slechts één antwoord mogelijk: „*Door den troep zelve, welke door dien arbeid gebaat wordt.*”

Immers anders zou men een zoo groot aantal technische troe-

(1) O. a. v. Boguslawski. *Entwicklung der Taktik s. d. Kriege 1870—71*, Band III, S. 172 u. 176.

pen noodig hebben, als nooit beschikbaar zal zijn of wel men zou hen slechts op enkele punten kunnen gebruiken, terwijl men elders van hunne hulp verstoken bleef. Doch niet alleen is het daarom noodzakelijk, dat infanterie, cavalerie en artillerie zelf pionierwerk verrichten; maar dit is ook zeer wenschelijk. Want het is een voordeel, als de soldaat de dekkingen maakt, waarachter hij zelf strijdt: hij kan ze dan voor zich naar zijne grootte enz. inrichten, hij hoort onder het werk waarvoor zekere détails dienen en hoort opmerkingen omtrent het gebruik daarvan; hij zal ook het meeste vertrouwen hebben in wat hij zelf maakt.

Maar waartoe dienen dan de genietroepen?

1°. Tot uitvoering van werk, dat alleen door geoefende ambachtslieden onder leiding van technisch gevormde opzichters en mil. ingenieurs kan worden verricht, werken dus waartoe eene speciale technische opleiding vereischt wordt. Dit zal wel geen nadere toelichting behoeven.

2°. Tusschen andere troepen verdeeld, tot *hulp en instructie* bij den pionierarbeid, welken *deze* hebben uit te voeren.

a. Ter instructie. Met de techniek van het werk, hoe weinig technisch sommige arbeid ook is, zijn zij meer vertrouwd: de geniesoldaat heeft begrip van afmetingen; hij kan den menschen bij wie hij is ingedeeld uit ondervinding mededeelen hoe men het gemakkelijkst zijn schop hanteert, hoe men het spoedigst en met de minste moeite een zware korst zooden afrooft, hoe men te werk gaat als men op kiezellagen stuit, hoe men het best een stuk heg wegkapt; onderofficieren houden over grootere afdeelingen toezicht, kunnen afmetingen uitzetten, traceeren, profileeren, teekeningen lezen, berekeningen maken, enz. De genie-officier geeft aan opzicht hebbende officieren en onderofficieren aanwijzingen omtrent technische vormen, maar vooral omtrent een juiste arbeidsverdeling, d. i. een goede plaatsing der manschappen, zoodat het werk zoo spoedig mogelijk gereed is; dit is iets dat veel oefening vereischt, want het is moeilijk en van veel gewicht. De officieren van den werkenden troep zelve moeten echter de *directe leiders* van den arbeid zijn, zij alleen moeten rechtstreeks aan den troep bevelen geven.

b. Tot hulp. Omdat zij uitgerust zijn met gereedschap, dat andere wapens niet bezitten, dat soms beter te gebruiken, soms onontbeerlijk is. — Ten andere kan het voorkomen, dat sommige *gedeelten* van het werk alleen door geniesoldaten kunnen uitgevoerd worden — men denke b.v. aan de taludwerkers bij het aardewerk; het passend maken van afsluitingen bij het in staat van verdediging brengen van een huis; het openen en vernielen van afsluitingen en versperringen bij aanval, enz.

Het is dit tweeeërlei gebruik der genietroepen, hetwelk allen, die ooit de troepen tot bepaalde werkzaamheden hebben te commandeeren, klaar voor den geest moet staan. Houdt men dit gewichtig punt, waartegen zoo dikwijls gezondigd werd, in het oog en houdt men dus streng vast aan het beginsel: *of geheel zelfstandig gebruik*, maar dan ook alleen tot werk, dat slechts met technische troepen te maken is; *of onder andere troepen verdeeld*, maar dan ook alleen tot hulp en instructie, zoodat de andere wapens eigenlijke uitvoerders blijven — dan is men reeds voor een goed deel verzekerd van een juist gebruik der genietroepen.

Maar hoe dikwijls was het anders! Als men ze dan eindelijk eens wat liet doen bij eene manoeuvre, dan moesten er b.v. geschutstanden voor de artillerie gemaakt worden en, terwijl deze toekeek, kregen de geniesoldaten in den bepaalden tijd hunne 6 geschutstanden niet gereed. Neen de artillerie heeft zelve hare dekkingen te maken en om dit goed en vlug te doen geschieden, laat men de geniesoldaten uitzetten, kielspitten, één man per stuk voorwerken of bijspringen waar 't werk achterlijk is of de grond tegenvalt; 6 of 8 man per batterij met een of twee korporaals, die mondeling inlichten enz., is reeds meer dan genoeg; 15 geniesoldaten b.v. geve men een compagnie infanterie die loopgraven maakt enz.

Wellicht zal men vragen: Maar als er nu toch genoeg genietroepen beschikbaar zijn, waarom ze dan maar niet allen voor pionierarbeid gebruikt? En dan moet ik antwoorden, dat ik mij niet kan voorstellen, dat, als men genietroepen gebruikt zooals het behoort, men er ooit zoo weelderig mede zal kunnen omspringen. Integendeel zal men wel steeds van die troepen te kort

komen; een eigenlijk „voldoend” aantal zal wel altijd een vrome wensch blijven. Ééne compagnie per divisie, het zij zoo, als 't niet anders kan; maar men zou er m. i. wel drie kunnen gebruiken; men denke eens aan ons land met zijne bedekte en doorsneden terreinen, waar zooveel opruimingen moeten geschieden, zooveel overgangen moeten worden gemaakt en hersteld.

Nog eene omstandigheid die zich kan voordoen, wil ik hier even aanroeren: nl. dat de infanterie als handlangers ter beschikking gesteld wordt van de genie en dus als eene massa arbeiders werk verricht, waartoe geen technische bedrevenheid vereischt wordt. Deze hulp moet zooveel mogelijk vermeden worden. De infanterie — en dat is eigenlijk niet meer dan natuurlijk — werkt dan eer met weerzien dan met ambitie, iets wat soms tot afkeer van pionierarbeid zou kunnen leiden, een euvel waartegen o. a. Prinz Kraft zu Hohenlohe-Ingelfingen op grond van eigen ondervinding waarschuwt in zijne bekende *Ideen über Belagerungen*. Het zal echter dikwijls moeilijk zijn die hulp geheel te vermijden, b.v. bij het aanvoeren van materieel door moeilijk terrein.

Nu wij hebben gezien waar en wanneer de genietroepen op het gevechtsterrein moeten worden gebruikt, hebben wij nate gaan hoe zij daarvoor worden gecommandeerd, d. i. van wien de eerste bevelen voor hun gebruik uitgaan, hoever die bevelen gaan, welke tusschenorganen bestaan om die bevelen nader uit te werken, hoe en wanneer die tot hen komen, enz. In 't algemeen, beschouwen wij de verhouding waarin de genietroepen staan tot de verschillende commando's vóór en gedurende het gevecht en hoever de bevoegdheid hunner officieren gaat, in 't uitvoeren van de taak, die zij met hun troep te vervullen hebben. Juist dit punt, gelooven wij, is een moeilijkheid waarop men dikwijls stuit en een der voornaamste oorzaken, waarom men van de genietroepen óf in 't geheel niet óf op onvoldoende wijze partij trekt: bevelvoering en bevoegdheid van handelen moeten duidelijk omschreven zijn, moeten zoowel aan den bevelhebber als den ondergeschikte klaar voor den geest staan, opdat door verwarring en wrijving geen tijdverlies ontsta en alles zóó

in elkaar grijpe, dat daardoor zooveel mogelijk samengewerkt wordt tot één doel.

Er moet natuurlijk in elk gevecht verband bestaan tusschen de verrichtingen der verschillende wapens. Maar die van de genietroepen hangen nog nauwer met die van andere wapens samen, dan die van deze onderling. Hierom vooral is het noodig, dat de genietroepen *rechtstreeks onder het commando van den opperbevelhebber* zijn gesteld. Hij alleen toch kan het geheel overzien, kan het best nagaan waar een zeker gedeelte zijner troepen zich op een bepaalden tijd zal bevinden en welke hulp zij daar van genietroepen zullen noodig hebben. Die commandant kan dus het best bepalen waar zij in de eerste plaats noodig zullen zijn. Dit sluit volstrekt niet uit, dat de genietroepen *tijdelijk* aan onderafdeelingen kunnen toegevoegd worden en dan direct onder het commando van deze laatste komen. Maar ik bedoel dat het verkeerd is hen over verschillende afdeelingen verdeeld te laten, want dan kan het gebeuren, dat zij hier geen diensten kunnen bewijzen, terwijl zij elders hoog noodig zijn. Dus b. v. niet permanent eenige manschappen per bataljon infanterie indeelen, zooals dat o. a. op zekere groote manoeuvre geschiedde: men mag geen betrekkelijk groot deel der genietroepen afzonderen alleen om 's avonds wat hulp op het bivak te verleenen. Voor andere voorkomende werkzaamheden zijn zij te zwak, zelfs als men hem verdeelde onder den troep: trouwens 't is de terugkeer tot het reeds lang veroordeelde systeem der gebaarde bijleumannen. Ook gedurende bedoelde manoeuvre heeft men ze weer van de bataljons moeten afnemen en bij de overige mineurs voegen, zoodra groote werkzaamheden voorkwamen: het sprekendst bewijs dat pioniertroepen steeds vereenigd in de hand van den bevelhebber moeten blijven.

Daar de genie een zoogenaamd speciaalwapen is, waarbij technische zaken op den voorgrond treden welker kennis alleen door ondervinding en vakstudie kan verkregen worden, zoo kan die kennis slechts aanwezig zijn bij elementen uit dat wapen zelf. De genie zelve moet dus voorlichting geven niet alleen in technische quaestiën, maar ook op de tactische beteekenis der technische vormen wijzen, op hunne eigenschappen en in-

vloeden. Bij den grooten omvang der taak van den hoogereren troepenaanvoerder en bij het groote gewicht, dat gelegen is in een correct samenwerken van pionier- en andere troepen, is het van zeer veel nut, wanneer zich in de omgeving van den commandeerenden generaal een officier bevindt, die speciaal de voorwaarden voor een voordeelig gebruik der genietroepen in het oog houdt en in dezen geest zijne denkbeelden voordraagt. Cardinal v. Widdern zegt hieromtrent in zijn Handbuch der Truppenführung: „Ein Ingenieur-offizier bleibe in der Umgebung des kommandirenden Generals, um über dessen Entschlüsse, wie über den Verlauf der Ereignisse und über die Direction der Pioniertruppe (an welche er zu erinnern resp. die er zu beeinflussen hat) dauernd orientirt zu bleiben”.

Er moet in den staf van den bevelhebber zijn een genie-officier — een ingenieur- en -chef, een genie staf-officier of hoe men hem noemen wil.

De taak van dezen ingenieur- en -chef, zooals wij hem nu maar noemen zullen, is: voorlichting van den algemeenen bevelhebber, zoowel als die gevraagd wordt als *op eigen voordracht*. Hij moet daartoe van personeel en materieel der genietroepen alsmede van de hulpbronnen die de landstreek aan materialen, gereedschap, enz. aanbiedt, zeer goed op de hoogte zijn: voor personeel en materieel dier troepen zelfen is hij verantwoordelijk. Bijgevolg, indien de bevelhebber hem b.v. *eerst* gekend heeft omtrent de versterking eener gekozen positie en *daarna* de algemeene dispositie heeft opgemaakt, dan blijft verder aan den ingenieur-staf-officier over de voordracht te doen voor de verdeling der genietroepen bij de onderafdeelingen en het geven van technische instructiën voor de genie-officieren die aldaar werkzaam zullen zijn. In deze instructiën mogen deze niet te veel worden gebonden; zij moeten daarin vóór alles vinden een kort overzicht van de overwegingen, die geleid hebben tot den hun speciaal verstrekten last, dus het doel der werken, het verband met de werken in aansluitende afdeelingen, de onder hun bevel gestelde werkkrachten, aanwijzingen omtrent materialen, werktijd, enz.; verder zeer algemeene technische aanwijzingen, voor zoover deze niet belemmerend kunnen werken. Heeft de bevelhebber

voorloopig zijne diensten niet meer noodig, dan kan nu de ingenieur-en-chef de *algemeene* leiding der werken in persoon op zich nemen.

Het is wenschelijk, dat de ingenieur-en-chef de hoogste in rang zij van alle genie-officieren bij de leger-afdeeling, b.v. bij de divisie waartoe hij behoort — wrijving, enz. worden dan voorkomen. Hij is niet de eigenlijke commandant der genietroepen, want met hun commando in engeren zin, hun administratief beheer, enz. heeft hij niets te maken; maar is hij de oudste ingenieur-officier, dan alleen is het tevens mogelijk, dat hij zoo noodig de algemeene leiding op zich neemt, hetgeen door zijn bekendheid met de toestanden en met de inzichten van den opperbevelhebber een voordeel is.

In het Duitsche leger bevinden zich in den staf van elk korps een 1^e en 2^e ingenieur-officier met adjudant, de eerste heeft den titel van Kommandeur der Ingenieure und Pioniere; de werkring van dezen officier komt echter met dien van den door ons bedoelden ingenieur-en-chef overeen. In de Beiersche korpsen was in den oorlog 1870—71 een 1^e ingenieur-officier met den titel van Feld-Genie-Director (evenals in Oostenrijk); doch bovendien waren bij elke divisie twee ingenieur-officieren (kapitein en luitenant), terwijl de drie veld-geniecompagnieën van een korps samen tot een veld-geniedivisie met een afzonderlijk commando behoorden (majoor). In Italië is in elken divisie-staf een genie-kapitein „tot het verrichten van generalen stafdienst”. In ons leger zou het wenschelijk zijn in elken divisie-staf een genie-officier als zoodanig in te deelen.

Bij het hoofdkwartier van het leger te velde is de Ct. van het korps genietroepen daartoe de aangewezen persoon. Ik meen dat bij sommige groote manoeuvres ook werkelijk de kapitein-commandant der veld-genie-compagnie aan den opperbevelhebber is toegevoegd geweest; of hij echter is werkzaam geweest in genoemden zin, meen ik te mogen betwijfelen. Het zal voor een goed gebruik der genietroepen trouwens beter zijn den kapitein compagniescommandant het bevel zijner compagnie in engeren zin te doen behouden en bovendien een ander genie-officier bij den staf van den algemeenen bevelhebber in te deelen.

Hoewel wij, M. H., zeker wel met geen grootere legermacht dan 1 à 2 divisien vereenigd gevechten zullen leveren, zoo wil ik toch eens aannemen, dat wij met eene macht optreden, waarbij sprake kan zijn van onderafdeelingen. Al zijn dit geen divisien, de aard van het terrein en de gevechtdispositien maken meestal dat men in zekeren zin eene verdeeling in eenigszins zelfstandige groepen kan aanwijzen b.v. een linkervleugel, een centrum en een rechtervleugel, of een eerste gevechtlinie en een reserve of een opname-stelling achter een bedreigden of weinig aangeleunden vleugel, enz. Ten andere wijs ik er op, dat men uit het meer uitgebreide en algemeene licht de maatregelen voor meer beperkte omstandigheden kan afleiden.

Stellen wij ons nu eens voor, dat eene positie wordt bezet waarin men den vijand heeft af te wachten en dat voor den aanval op die stelling, waarschijnlijk nog een uur of 2 à 3 beschikbaar is, — een betrekkelijk gemakkelijk geval en daarom het meest geschikt om mijne meeningen uiteen te zetten.

De algemeene bevelhebber heeft met den ingenieur-en-chef de maatregelen ter versterking besproken; deze maakt daarop b.v. de volgende instructie op, die door den bevelhebber wordt goedgekeurd en ter kennis der afdeelingscommandanten wordt gebracht :

„De bezetting van den rechtervleugel (op domineerend terrein en voor omtrekking niet vatbaar) moet zelve de kracht harer positie zooveel mogelijk verhoogen door vluchtige werken — voornamelijk dekkingen tegen zicht en afwachtingsdekkingen zullen te pas komen. Zij kan in geen geval op ondersteuning van genietroepen rekenen. Vermoedelijk nog 2 uur tijd vóór den aanval. De troepen, die het centrum a—b bezetten, versterken dit zooveel mogelijk door vluchtige werken en de meest noodige opruiming. Goede aansluiting aan linkervleugel vooral aanbevolen. Ter beschikking van den commandant worden gesteld 40 man genietroepen onder 1 officier met een gereedschapskar. Gereedschap ook van artillerie-munitie-kolonne te bekomen die bij hoeve P. staat. Ik kom ten 7 uur in persoon. De voorgelegen brug over beek C wordt door afzonderlijk detachement genietroepen opgeruimd. — Vermoedelijk nog 2 uur tijd vóór den aanval.

Den commandant van den linkervleugel wordt bevolen alles in 't werk te stellen om zijne positie zooveel mogelijk te versterken. Een aanval over 2 uur is hoogst waarschijnlijk. Aan de aanleuning links aan beek *C* mag niet veel waarde worden gehecht. Het dorp *D* moet in krachtigen staat van tegenweer worden gebracht; vooral op N. en W. rand te letten. Ter beschikking van den commandant worden gesteld 100 man genietroepen onder 1 kapitein en 2 luitenants met een gereedschapskar; ten 7 uur zal aan hoeve een wagen met 150 gerequireerde schoppen en ander gereedschap aanwezig zijn; ik ben ten half acht aan die hoeve."

In dien geest dienen de aanwijzingen van het algemeen commando uitgaande te zijn, vooral niet meer beperkend of in détails tredend.

In de onderafdeelingen nu moet de commandant der genietroepen in kleinere verhoudingen ongeveer dezelfde taak vervullen als de ingenieur-en-chef bij den algemeenen bevelhebber.

Stel b.v. dat de zoo even genoemde linkervleugel, die zeer bedreigd en slecht aangeleund is, door 3 bataljons infanterie en 2 batterijen artillerie bezet is. De afdeelingscommandant rijdt eerst met den commandant der artillerie en dien der genietroepen zijne positie af. Hij bespreekt met dezen de bezetting en de versterking.

De commandant der genietroepen heeft daarbij, na den afdeelingscommandant in technische zaken te hebben voorgelicht, met dezen in engeren zin den aard en plaats der werken bepaald; doch zóó, dat de compagnies- en batterijcommandanten zelve ten slotte de juiste plaats in verband met het terrein aangeven. De genieofficier, commandant in die afdeeling, kan nu bijvoorbeeld de volgende instructie ontwerpen, die ter kennis wordt gebracht, nadat de afdeelingscommandant ze heeft goedgekeurd. B.v.: De compagnieën aan den rand der hoogte ter zijde van het dorp moeten de achterhellingen hunner loopgraven, voor zoover deze niet beneden den rand komen, zeer flauw nemen, om ze niet gevaarlijk voor den dorpsrand te doen zijn. Dekkingen voor soutiëns bij *g* slechts tegen geweervuur, bij *h* ook tegen geschutvuur bestand te maken; de laatste komen in moeilijk te

verwerken grond, dus slechts voor zittenden te maken, ophooging uit twee ingravingen, anders geen tijd. De artillerie op hoogte S. moet minstens 300 pas achter de lijn Tol-Herberg blijven met hare dekkingen, om niet tegelijk met den dorpsrand in het sterkst geweervuur te komen; de kuilen in die dekking eerst in de 2de of 3de periode te maken. De infanterie bij *k* zal daar kleigrond vinden; kan kleispaden bekomen uit kar n°. 1 en uit het gereedschapsdepôt bij hoeve *l*. Van 7—7½ uur ben ik aan den Tol te vinden. — Moet er een schans gemaakt worden, dan geeft de genie-commandant voorts eenige profielen der facen van dit werk, met potlood op een plank of stuk papier; het tracé moet door een genie-officier op het terrein aangegeven worden, evenals de verdeeling en plaatsing der arbeiders.

Is nu eenmaal het werk aan den gang, dan geeft de genie-officier overal zijne opmerkingen en aanwijzingen. Hij houde daarbij waar dit te pas komt vooral in het oog, dat de infanterie en artillerie nu zelve de eigenlijke uitvoerders van het werk zijn, dat dus *hare officieren alleen* op dat werk bevelen geven; daarom geeft hij ook slechts aan dezen zijne opmerkingen of, zoo hij dit ook rechtstreeks aan minderen doet, in overleg met die officieren. Aan den anderen kant mag men van de officieren der andere wapens verwachten, dat zij de taak van den tot hen komenden genie-officier ook aldus opvatten en dus zijne aanwijzingen niet als eene aanmatigende inmenging zullen aanzien, maar dat zij die integendeel zullen waardeeren als welkome raadgevingen.

Slechts door op deze wijze te werken is het mogelijk, dat er verband en systeem kome in de werken der verschillende onderdeelen. Uit het gezegde omtrent den werkkring van den genie-officier te velde blijkt, dat hij goed op de hoogte moet zijn van den algemeenen toestand en meer in 't bijzonder van de opdracht aan het onderdeel waaraan hij is toegevoegd, zoodat hem in de eerste plaats het *doel* van elk werk klaar voor den geest sta en hij bovendien kan oordeelen, waar er nog werk te doen valt en van welken aard dit moet zijn, voor zoover dit aan hem is overgelaten; slechts dan kan hij verband tusschen de werken brengen en hunne vormen aangeven.

Ook is uit het gezegde af te leiden, dat de genie-officier zeer veel taktische kennis moet bezitten; men leze hierover o.a. von Boguslawski. Maar vooral is dit het geval, wanneer voor voorafgaande besprekingen, enz. tijd ontbreekt en die officier dus uit den toestand van het oogenblik, uit de gevechtsdispositie en uit verkregen inlichtingen zal moeten bepalen, waar zijn hulp het dringendst noodig is en in welken vorm die zal moeten worden aangebracht. Cardinal von Widdern zegt hieromtrent: „Es darf den Ingenieur-Officier für alle diese Aufgaben vor Allem nicht an Initiative fehlen”, en verder: „Ein Ingenieur-Officier, der die Initiative zur Heranziehung der Pioniere zur technischen Unterstützung der fechtenden Truppen stets von seinem kommandirenden General erwarten und bis dahin sich mit der Rolle des Zuschauers begnügen wollte, wäre nicht an seinem richtigen Platz.” Dit geldt vooral voor den aanval en het is daarom dringend noodzakelijk, dat een genie-officier steeds met den stand van zaken op 't oogenblik bekend is. Wil men echter van dat initatief voordeel verwachten, dan moeten commandanten de beteekenis der genietroepen naar juiste waardeschaten, en hun taak opvatten in den zin als ik aangaf.

Het is voorts duidelijk uit het gezegde omtrent den werkring van den genie-officier te velde, dat deze bereiden moet zijn; dit geldt niet alleen voor den ingenieur-en-chef, maar voor alle ingenieur-officieren.

Een paar punten wensch ik nog even aan te roeren.

Ik sprak reeds meermalen van de *taktische beteekenis der technische vormen*; het schijnt niet overbodig dit door een voorbeeld op te helderen. Een batterij-commandant, die op den vleugel eener positie eene domineerende stelling heeft ingenomen om het omliggende terrein zooveel mogelijk te bestrijken, doet dekkingen voor zijn geschut maken, afzonderlijke standen voor elk stuk. Hij laat die dekkingen maken naar een model in een handleiding voor pionierarbeid of naar eigen aanwijzing op het terrein, ingezouken geschutstanden nl., waarbij de grond voor de borstwering uit de standplaats voor het stuk wordt gehaald, en uit kuilen ter weerszijden hiervan, waarin de bediening zich kan

dekken — een bekend model. Nadat men hiermede eenigen tijd bezig is, klinkt opeens de stem van den batterij-commandant „bij de stukken!” De stukken worden in de emplacementen geplaatst, in de verte schijnt vijandelijke artillerie en cavalerie zich te bewegen en zelfs in batterij te komen. Het vuur begint en wordt dra krachtig beantwoord. Geen enkele geschutstand helpt iets: de kuilen ter weerszijden van de stukken zijn geheel nutteloos, daar de manschappen bij het bedienen elders moeten staan of loopen, de borstwering vóór het stuk en de kuilen is wel 1,5 M. dik, maar slechts 1 à 1½ voet hoog. Had men die kuilen maar weggelaten, dan had men over een paar meter breedte vóór het stuk reeds een hoogte van 1,25 M. kunnen hebben met een opening voor het vuren.

Het gevecht is afgelopen. Met moeite is de positie behouden en de batterij kan voorloopig nog met slechts 4 stukken werken. Eene algemeene versterking in de gehandhaafde positie wordt bevolen. De batterij echter wordt op dien vleugel door eene andere vervangen en zelf in 't midden der positie ter flankering van een dorpsrand, enz. geplaatst, iets achter en ter zijde van de infanterie. De batterij begint weer te werken aan dekkingen, maar niet zonder weerzin en met weinig vertrouwen in hare geschutstanden. De commandant wil niets meer van die onbruikbare kuilen weten; maar den volgenden dag als de positie hevig wordt aangevallen en hij in opdracht heeft om zijne artillerie zoo lang mogelijk intact te houden dan kan hij zijn manschappen niet voldoende dekken achter die lage borstwering van 90 cM. hoogte en 50 cM. bovendikte, vooral niet tegen granaatvuur. Een eind teruggaan mocht niet, want dan zou de batterij op het kritieke oogenblik niet opnieuw in positie hebben kunnen komen.

Had men nu maar die kuilen, 't ware nu andere omstandigheden dan gisteren!

Er zijn vele dergelijke voorbeelden te noemen. Versterkingskunst kan geen absolute voorschriften geven voor elke soort van dekking; de taktische omstandigheden oefenen den grootsten invloed uit. Ook bij den aanleg van permanente werken — maar ik mag niet afdwalen.

Eindelijk nog een woord over het gebruik der genietroepen als infanterie, of zoo men wil, als vechtende troep.

Zeker is het gewenscht, dat de pionier ook in dit opzicht soldaat zij en dus goed wete te vechten als dit moet; het zou wellicht goed zijn ten minste het kader eenigszins te oefenen in de leiding van het gevecht.

Maar *slechts dan mogen genietroepen strijden wanneer dit hoogst noodzakelijk is* en dit kan dunkt mij alleen het geval zijn bij *zelfverdediging*. Dit kan nl. voorkomen: 1°. bij kleine detachementen tot strategische doelen, vernieling op 's vijands operatielignes, enz. uitgezonden. Deze detachementen moeten niet sterk zijn en zij zullen zelve in de noodige veiligheidsmaatregelen moeten voorzien; 2°. Bij plotselinge wendingen van het gevecht, als zij aan 't werk zijn, en door omstandigheden, paniek, enz. tijdelijk aan zich zelve zijn overgelaten; 3°. *Somtijds* bij den aanval op terreinvoorwerpen, waarbij zij tot het doen van opruiming en z. zijn toegevoegd. Misschien kunnen dus oogenblikken voorkomen, dat zij zelve moeten vuren, enz.; dit is bij goede regeling echter meestal te vermijden.

De reden, waarom men m. i. een zeer groote fout begaat, zoo men genietroepen als infanterie bezigt, is, dat hunne getalsterkte door hunne moeilijke en kostbare opleiding, de moeilijkheid om geschikte individuen te vinden voor het kader, in elk leger slechts betrekkelijk gering kan zijn. Men moet derhalve spaarzaam met hen zijn en geeft blijk hunne waarde niet te begrijpen, wanneer men hen noodeloos aan zware verliezen blootstelt. Bovendien zal hun betrekkelijk geringe getalsterkte in het gevecht maar weinig gewicht in de schaal kunnen leggen.

Toch levert de oorlog van 1870—71 vele voorbeelden op van zulk eene verkeerde aanwending der pioniertroepen aan de Duitse zijde. Zij deden dan dienst 1°. als bijzondere dekking van batterijen, zooals in het gevecht bij Ladon — doch dergelijke dekkingen zullen voortaan wel niet meer voorkomen; 2°. bij den aanval (storm) als infanterie, zooals bij Wörth, Courcelles, Gravelotte (Garde), Sedan, Beaugency, enz. Dit is wel de meest te veroordeelen wijze om met genietroepen te werken, daar zij hierbij de meeste verliezen lijden; in 1870 bedroegen deze bij

eene enkele compagnie soms $\frac{1}{3}$ harer sterkte; 3°. tot het ver-
richten van veiligheidsdienst zooals b.v. bij Courcelles 's avonds
na den slag.

Nog eens! een troepenaanvoerder, die zóó met genietroepen
werkt, beseft niet volkomen wat genietroepen zijn. Maar indien
men goed van hunne bijzondere eigenschappen partij trekt, dan
zal dat verkeerd gebruik van zelf niet voorkomen. Ook Cardinal
v. Widdern zegt: „Bei einer solchen Thätigkeit kann es nicht
so leicht vorkommen, dass Pionier-Kompagnien aus Verlegen-
heit, wo sie sich in technischer Beziehung nützlich machen
können, sich Arm an Arm mit den Grenadieren in das Gefecht
stürzen um sich mit der Waffe zur Geltung zu bringen. So
rühmlich die Einzelthat auch immerhin sein mag, so ist sie
doch immer recht bedenklich. Jedenfalls liegt die Bestimmung
der Pioniere nicht in Fechten, in Anbetracht ihrer numerischen
Schwäche und ihres schwierigen Ersatzes sind sie ein viel zu
werthvolles Material, um als Kanonenfutter verbraucht zu
werden.” (1) —

Een enkel voorbeeld moge nog tot toelichting dienen.

Bij een onzer groote manoeuvres moest eens eene positie bezet
worden, om eene „noordelijke” legermacht te beletten zich mees-
ter te maken van eene zuidelijk gelegen spoorweg. Daartoe werd
eene stelling bezet, welks terrein zich als volgt laat beschrijven:
Op den linkervleugel ligt eene geïsoleerde hoogte met steile
hellingen en bijna geheel met naaldhout begroeid; zij beheerscht
den omtrek vrij sterk, die naar voren uit vlak bouwland bestaat,
naar het westen uit een uitgestrekt veen. Het midden der stel-
ling wordt gevormd door eene hoogte zuidelijker gelegen dan
die op den linkervleugel en met zacht glooiende hellingen naar
voren aflopend; het voorterrein is hier nagenoeg open, slechts
liggen eenige hoeven en kleine boschperceelen aan den voet. Aan
de noordoostelijke helling dezer hoogte en meer noordwaarts
daarvan sterk vooruitspringend ligt een gehucht, bestaande uit

(1) Handbuch der Truppenführung. Zw. Theil S. 44.

weinig beteekenende hoeven met stroo gedekt; deze hoeven zijn meest alle met walletjes en dunne heggen omgeven. Oostwaarts van dat gehucht strekt zich veenachtig broekland uit, dat geheel open is, doch ten noorden er van tot dicht tegen het gehucht is het voorterrein grootendeels met bosch gedekt.

Uit deze beschouwing volgt dat, daargelaten of het veen op den linkervleugel, waardoor eenige wegen loopen, wel als volkomen aanleuning is te beschouwen, de op zich zelf sterke en domineerende hoogte hier een aanval niet waarschijnlijk maakte; het centrum, zoo hoogst gunstig als eene courtine tusschen de vleugels gelegen, zou zeker evenmin rechtstreeks worden aangevallen; de rechtervleugel was echter zeker het zwakste gedeelte der positie: mocht het al niet langs het Broek zijn om te trekken of aan te vallen, de weinige verdedigingskracht van het gehucht zelf, de ongunstige ligging daarvan, nl. met de lange zijde loodrecht op de stelling, maar vooral het voorterrein, dat gedekte nadering toelaat, maakten het meer dan waarschijnlijk, dat hiertegen de hoofdstoot des vijands gericht zou zijn.

Dit werd dan ook zeker door den algemeenen bevelhebber ingezien. Terwijl de hoogte op den linkervleugel volgens de gevechtdispositie bezet werd door 1 bataljon, het centrum insgelijks en door één batterij, werd het gehucht bezet door 1 bataljon en 1 batterij, terwijl kort daarachter nog een bataljon in reserve werd gehouden. Maar nadat de stelling door den Commandant verkend was en de batterij in het centrum reeds op vijandelijke cavalerie en rijdende artillerie had gevuurd en deze na eenig gevecht tot teruggaan gedwongen had, gelastte hij dat het bataljon, hetwelk het centrum bezet hield, dit zou verlaten en eveneens t. z. van het gehucht zich zou opstellen. De cavalerie stelde zich na hare verkenning achter den linkervleugel op. Ook de vijand had weldra het zwakke punt der stelling gevonden en daarop had dan ook later de hoofdaanval plaats.

En de mineurs (zij droegen toen nog dien klassieken naam)?

Zij waren onder de bijzondere bevelen van den Bataljonscommandant in het centrum gesteld om dit te helpen versterken door het aanleggen van vluchtige werken. Dit geschiedde,

maar bijna uitsluitend door de mineurs, terwijl deze geheel onafhankelijk van de andere troepen een eindje loopgraaf maakten en wel voorliggende schutters, hier en daar, zooals de *bataljons*-commandant het aangaf.

Het zal wel overbodig zijn nog op te merken, dat de genietroepen hier geheel verkeerd gebruikt werden. Bij de verkenning van de stelling was de commandant dier troepen niet tegenwoordig geweest, anders had deze zeker er op aangedrongen, dat die troepen niet in het centrum, waar later zelfs de infanteriebezetting onnoodig geoordeeld werd, werden vereenigd, maar geheel en al op den rechtervleugel. In werkelijkheid zouden de verspreid staande en met riet gedekte woningen zeker spoedig in vlammen zijn opgegaan; die woningen zelf waren dan ook meerendeels tot versterking ongeschikt. Maar door verbinding en inrichting van walletjes en heggen was een verdedigbare rand langs de noordzijde te vormen geweest, waardoor de aanvaller waarschijnlijk niet zooals nu de noordelijke helft van het gehucht bij den eersten aanloop had kunnen vermeesteren. Ten andere was hier veel op het voorterrein te doen geweest: ik geloof wel niet sterk aan eenigszins uitgebreide opruiming in de werkelijkheid, vooral bij weinig beschikbaren tijd; maar hier bestond veel hout slechts uit zeer smalle strooken dun naaldhout — meer maskers dan bosch vormend; deze zouden door de mineurs spoedig opgeruimd zijn geworden en het hout had dan tevens als verhakkingen uitstekende hindernissen kunnen vormen; zelfs de holle weg, die recht op het gehucht aan en er door liep, was niet eens door eene verhakking of iets dergelijks versperd.

Werkten alzoo de mineurs niet waar zij 't meest noodig waren, daar waar zij iets verrichtten, werden zij niet ter instructie verdeeld, maar moesten zij zelfstandig eenigen arbeid verrichten, die volstrekt niet tot hun werk behoorde. Ten andere mocht hier zeker de bataljonscommandant geene technische aanwijzingen geven. Het is een streven, dat men meer kan opmerken bij de officieren ter wier beschikking genietroepen gesteld zijn, dat zij ook gaarne op technisch gebied een woordje meespreken. Dit mag volstrekt niet. Waartoe dient, vraag ik,

dan de genie-officier? Men kan hem dus even goed door een opzichter-ploegbaas vervangen. Men gelaste een genie-officier een muur weg te ruimen, tot het versterken eener hoeve hulp te verleenen en dat wel met een bepaald, duidelijk omschreven doel; maar nimmer mag dat bevel in engeren zin worden gegeven: nimmer zegge men hem hoe dat versterken of opruimen geschieden moet, dit is de zaak van dien genie-officier, waarin een commandant zich evenmin mag mengen, als dat hij den artillerie-officier eener hem toegevoegde batterij bevelen of wenken mag geven omtrent technische quaestiën voorkomende bij de behandeling van zijn geschut.

Hiermede zal ik van dit voorbeeld afstappen. Het ligt geheel buiten mijn onderwerp van heden avond om de eigenlijke versterking der stelling te bespreken — en ik zou slechts in herhalingen vervallen door de wijze na te gaan, waarop hier de genietroepen hadden moeten worden gebruikt, ingedeeld, gecommandeerd, enz.

Een paar opmerkingen nog tot besluit.

Ik heb reeds doen uitkomen, dat men vóór alles moet gaan vasthouden aan het beginsel: Technische troepen slechts alleen doen werken aan arbeid, dien zij alleen kunnen verrichten; maar de overige troepen verrichten pionierarbeid zelf en worden daarbij zoo noodig en zoo mogelijk bijgestaan door genietroepen, die onder hen *verdeeld* tot hulp maar vooral ter instructie dienen. Houd dit beginsel steeds voor oogen, wijk daarvan niet af en 't zal reeds veel beter gaan. Niet genoeg is hierop aan te dringen.

Het spreekt echter van zelf, dat wil men dat dit beginsel niet louter in woorden blijve bestaan, maar ook met voordeel worde toegepast, het noodig is om bij de oefeningen der genietroepen, aan deze die instructie van ongeoeffenden te leeren. Niet door gedrukte en van buiten te leeren reglementen. Maar doordat officieren en kader op het werk steeds aan de manschappen vragen: Waarop zoudt ge bij dit werk een ongeoeffende wijzen en hoe zoudt ge hem dat voordoen? Is er eene nieuwe lichting onder de wapens, dan kan men onder deze de geoeffenden verdeelen en onder dezen laten optreden als helpers en

instructeurs. Ik weet niet of men tegenwoordig bij de oefeningen onzer genietroepen aan dit gewichtig punt de noodige aandacht schenkt; eenige jaren geleden echter maakte men er in 't geheel geen werk van. — Menig genie-officier zal mij misschien toevoegen: „Ja, alles goed en wel, maar 't komt er bij onze oefeningen in de eerste plaats op aan de man zelf zijn pionierwerk goed te leeren en daarmee hebben wij de handen vol.” Ik stem dit volkomen toe, maar zie niet in, dat men door te handelen zooals ik aangaf veel tijd der oefeningen in beslag neemt; bovendien ook dat behoort zeker tot die oefeningen, welke bepaald noodig zijn om den geniesoldaat bruikbaar te maken voor zijn taak. Over die oefeningen zelve mag en wil ik hier niet verder spreken.

Ik wijs er ook slechts in 't kort op, dat ook het onderwijs in de versterkingskunst en de handboeken der wetenschap veel ter verbetering zouden kunnen bijdragen. Men moet *leeren* hoe technische handelingen in de taktische omstandigheden worden ingepast, men moet *leeren* welke taktische beteekenis de technische vormen bezitten. Dat alles waait niet van zelf aan op het gevechtsveld der manoeuvre of der werkelijkheid.

Ik wil dat alles nog niet voor hen, die de gronden der versterkingskunst zelve nog hebben aan te leeren; ik wil het dus ook niet in de leerboeken, althans niet in die der versterkingskunst, voor *cadets* b.v. en andere *a.s. officieren*. Maar wel is het nuttig en noodig in de handboeken voor *officiëren*.

Men is, na de stof voor de wetenschap der versterkingskunst op uitstekende wijze te hebben afgeleid en behandeld en met eenige woorden op haar verband met de taktiek gewezen te hebben en eenige voorbeelden van veldslagen, enz. uit de geschiedenis te hebben gegeven, stil blijven staan — stilstaan n.l. voor hen die eenmaal de versterkingskunst zelve in engeren zin, dat is de kennis harer vormen, machtig zijn. Maar nu moet men ook onder allerlei omstandigheden leeren toepassen en daarbij niet alleen de keuze dier vormen leeren, maar ook zien door wien, op wiens bevel en op welke wijze zij voor elk geval tot stand komen. M. von Brunner geeft een aantal zeer eenvoudige voorbeelden, waaruit men een en ander kan nagaan, en

zij zijn ook hier en daar in tijdschriften o.a. in het Oest. Mil. Zeitschrift te vinden. In 't algemeen valt er op dit punt, geloof ik, nog wel een en ander te doen; ik heb dit eens uiteengezet in den Mil. Spectator van 1887; meer kan ik er hier niet van zeggen. —

Ik eindig, Mijne Heeren! met eene opmerking te weerleggen, die ik van Uwe zijde voorzie. Gij zult wellicht zeggen: Al namen wij alles aan wat gij omtrent het gebruik der genietroepen gezegd hebt en al wenschten wij dit alles in de werkelijkheid toegepast te zien — bedenk, dat men bij groote manoeuvres maar niet vrij over alle terreinen en terreinvoorwerpen te beschikken heeft, niet graven en hakken kan, enz. zooals men wil. Dit is zeker juist, hoewel op sommige terreinen het graven, enz. wel wordt toegestaan. Maar dit bezwaar is m. i. zoo groot niet. Men bedenke n.l. dat de manoeuvres met de 4 wapens voor de genietroepen uit een *technisch* oogpunt weinig of geen nut opleveren, een brug meer of minder slaan b.v. — iets wat de genietroepen een groot deel van 't jaar doen — zal hunne technische bedrevenheid niet wijzigen. Maar de aanwezigheid van genietroepen bij de manoeuvres moet en kan in hoofdzaak nut afwerpen voor hunne officieren en voor sommigen uit het lagere kader en last not least voor de troepenaanvoerders, die met hen te werken hebben. Het aanwezig zijn van een ingenieur in den staf van den bevelhebber, zijn werkzaamheid aldaar, het aanwijzen der taak voor de genietroepen, hunne verdeling, enz. zijn mogelijk zonder directe uitvoering van arbeid op het terrein. Ten andere kan men b.v. tot de verdediging van een huis, een dorp, enz. met het kader de noodige maatregelen bespreken, de manschappen over huizen, enz. verdeelen, gereedschapsdepots aanleggen, enz.

Ik hoop, M. H., U hiermede te hebben aangetoond niet alleen het groote belang om met genietroepen rationeel te werken, maar U tevens een eenigszins duidelijk overzicht te hebben gegeven van die wijze van handelen, zooals zij mij wenschelijk voorkomt.

Moge ik iets hebben kunnen bijdragen om na wisseling van gedachten ook op dit gebied der zooveel omvattende militaire wetenschap vooruit te streven.

De VOORZITTER. Uit naam der vergadering bedank ik voorloopig den geachten spreker voor zijne voordracht. Ik stel voor eene korte pauze te houden, na afloop waarvan gelegenheid zal worden gegeven tot discussie.

Voor het geval hier geïntroduceerden aanwezig mochten zijn, wil ik nu reeds mededeelen, dat ik ook aan hen gaarne het woord zal verleen.

De vergadering wordt hierna geschorst.

Na de hervatting, opent de Voorzitter de beraadslagingen.

De heer BOONACKER: Wanneer ik het woord heb gevraagd, dan is dit in de eerste en voornaamste plaats om, na den algemeenen dank door den Voorzitter aan den spreker gebracht, ook te voegen onzen specialen dank als genie-officiëren voor het gesprokene, omdat de spreker getoond heeft, dat zijne belangstelling in het wapen, waartoe hij vroeger behoord heeft, in zijne nieuwe betrekking niet is verflauwd.

Heel veel anders heb ik niet in het midden te brengen. Indien, zooals spreker zeide, er zooveel beroemde generaals geweest zijn, die niet geweten hebben hoe zij de genietroepen moesten gebruiken, zal hij het zeker begrijpelijk achten, als ik het nu niet waag, hieromtrent regels aan te geven.

Alleen wensch ik op te merken dat, naar het mij voorkomt, door spreker te veel de klemtoon is gelegd op het door genie-officiëren en genietroepen leiden van- en instructie geven bij het door andere troepen uitvoeren van pionierwerkzaamheden, met name aardwerken, op het gevechtsterrein.

Voor al bij deze werken, die vóór het gevecht, dikwerf in zeer beperkten tijd, moeten worden uitgevoerd, geldt de regel, dat het eenvoudige het kenmerk is van het ware.

Saamgestelde technische constructiën, moeielijk uit te zetten tracés mogen hierbij niet voorkomen; taktische en niet technische bekwaamheid staat hier op den voorgrond.

Het komt mij niet overdreven voor den eisch te stellen, dat ook officieren van andere wapens dezen arbeid moeten kunnen leiden en dat de manschappen met de behandeling der hier benoodigde gereedschappen voldoende vertrouwd moeten zijn om aan-

wijzing of instructie van genietroepen te kunnen ontberen.

Mijns inziens moeten de genietroepen op het gevechtsweld als regel niet bij andere troepen ingedeeld, maar in hun geheel beschikbaar gehouden worden als werktuig in handen van den bevelhebber om die werkzaamheden te verrichten, waartoe eene meer speciale opleiding gevorderd wordt, of die door de troepen in eenig gedeelte der stelling geplaatst, wegens gebrek aan geschikt gereedschap of voldoende werkkrachten niet binnen behoorlijken tijd kunnen worden verricht. Het maken, herstellen en onbruikbaar maken van wegen met bruggen enz.; het vernielen of voor de verdediging inrichten van bijzondere terreinvoorwerpen; het maken van hindernissen van bijzondere samenstelling behoort dan tot hunne taak. Ook wel het verrichten van eenvoudiger pionierwerkzaamheden, maar alsdan in niet te kleine afdeelingen vereenigd, als reservekrachten optredende op die punten, waar de bevelhebber van oordeel is, dat de troepen zelve niet tijdig gereed zullen zijn en dringend behoefte aan hulp hebben.

De heer J. C. GUISBERTI HODENPIJL: Ik zou met een enkel woord den geachten spreker wel willen wijzen op een kleine verandering die, sedert hij niet meer bij het corps genietroepen is, heeft plaats gehad. Hij zeide dat het noodig was, dat de genietroepen tegenwoordig zijn bij de pionieroefeningen der Infanterie. Sedert de laatste jaren zijn vrij geregeld bij onze oefeningen infanterietroepen ingedeeld. Men heeft hierdoor zeker groote verbetering verkregen, maar tevens heeft de ondervinding bewezen dat, wanneer wij meenden dat een geniesoldaat voldoende geoefend was, hij toch dikwerf niet in staat bleek te wezen zijne kennis aan anderen mede te deelen, zoodat hij door de nieuwe regeling tevens eene oefening doorloopt in het geven van onderwijs.

Met den geëerden spreker ben ik het overigens eens, dat van de genietroepen niet altijd het nut wordt getrokken, dat men er van hebben kan.

Mij zijn manoeuvres bekend, waarbij de genieofficieren niet dan hoogst zelden tegenwoordig waren bij het maken der dispo-

sitiën en men zich dan ook dikwerf 's morgens moest afvragen, wat er eigenlijk gebeuren moest. (1) Ik geloof dus ook dat het wenschelijk is, dat er meer partij van de genietroepen worde getrokken.

De heer VAN GENNER. De geachte spreker van zoo even heeft ook den wensch uitgesproken, dat de geniesoldaten meer bij alle wapenen zouden worden ingedeeld. De bedoeling zal dus ook zijn, dat dit mede plaats hebbe bij de bereden artillerie. Doch ik zou van den spreker wel willen vernemen, hoe hij ze daar zou willen gebruiken. De wijze waarop eene batterij in stelling komt en zich dekt, is betrekkelijk tot zeer eenvoudige vormen terug te brengen en de oefeningen van het kader zijn zóó dat het genoeg op de hoogte is om voldoende aanwijzingen te verschaffen en de voorschriften nopens de dekking uit te voeren, zooals zij dit herhaaldelijk heeft getoond.

Wat het beroep op den Prins von Hohenlohe betreft, deze is juist in zijn werk tot het resultaat gekomen, dat men in den tegenwoordigen tijd slechts spaarzaam van eene grondbedekking voor de batterij gebruik zal mogen maken. Hij wil liever hebben, uitzonderingen daargelaten, dat de batterijen zich dekken in het terrein, en men zich zooveel mogelijk moet beijveren om de beweegbaarheid der batterijen in geen enkel opzicht te belemmeren.

De heer PLANTENGA. Bij de beschouwing van de werkzaamheid der genietroepen te velde kan men zich op een taktisch, of wel op een technisch standpunt plaatsen. Had de geachte spreker van heden avond laatstgenoemd standpunt ingenomen, ik zou het, Mijnheer de Voorzitter, niet gewaagd hebben, in eene omgeving als deze, waarin de kameraden van het wapen

(1) Bij de manoeuvres van 1887 in Drente en Overijssel waren de genieofficiëren somtijds 2 maal 24 uren vóór den dag van uitvoering met hunne werkzaamheden bekend en hadden dus gelegenheid gewichtige zaken à tête reposée eerst eens te overdenken, alvorens met de uitvoering begonnen werd.

der genie de overgrootste meerderheid vormen, het woord te vragen. Doch de grondtoon van wat we dezen avond hoorden, was taktiek, en met het oog daarop zal, hoop ik, niemand mij van aanmatiging beschuldigen, als ik een paar opmerkingen in het midden breng.

Heb ik den heer Beekman goed begrepen, dan heeft deze de wenschelijkheid bepleit, om per grootere taktische eenheid, b.v. per divisie, behalve den commandant der toegevoegde afdeeling genietroepen nog een tweeden kapitein der genie in te deelen, die hij dan staf-genie-kapitein zou willen noemen, om daarmede aan te duiden, dat deze officier aan het hoofdkwartier der divisie behoorde te worden verbonden, om daar ten allen tijde rechtstreeks zijn instructiën van den algemeenen bevelhebber te kunnen ontvangen, en dezen, des gevraagd, steeds van advies te kunnen dienen. Vergis ik mij niet, dan is als voorbeeld het Duitsche leger aangehaald. Alsdan moet ik echter opmerken, dat de bedoelde toestand in Duitschland alleen bestaat bij het legerkorps en niet bij de divisie. Dit maakt een groot verschil, in de eerste plaats omdat bij een Duitsch armeekorps drie pioniercompagnieën behooren en bij eene Nederlandsche divisie slechts ééne compagnie genietroepen, doch ten andere, omdat de ruimte, die een divisie en op marsch, en in gevechtsvorm inneemt, in den regel vrij wat kleiner is dan die van een legerkorps. Bij een divisie zou ik de indeeling van een tweeden kapitein der genie dan ook onnoodig en zelfs ongewenscht achten. Hoe toch zou bij de aanwezigheid van zulk een staf-genie-kapitein in het hoofdkwartier der divisie de gang van zaken zijn? Vermoedelijk ongeveer als volgt. De divisie-commandant deelt b.v. bij een ontmoeting met den vijand, aan dezen staf-genie-officier zijne inzichten omtrent de te verrichten technische werkzaamheden in verband met den algemeenen toestand en het te bereiken taktische doel mede. De bedoelde genieofficier kan nu verder twee verschillende wegen inslaan. Hij kan namelijk de ontvangen algemeene opdracht in detail uitwerken en zijne bevelen aan den commandant der compagnie genietroepen doen toekomen, opdat deze voor de uitvoering zou zorg dragen, of wel hij kan in eigen persoon de leiding der te verrichten werk-

zaamheden op zich nemen. In het eerste geval heeft men het nadeel, dat de instructiën van den divisie-commandant door een trechter meer gaan, waardoor die instructiën meestal niet in scherpte en duidelijkheid zullen winnen, terwijl in het tweede geval de commandant van de compagnie genietroepen geheel wordt genentraliseerd en eigenlijk weinig anders kan zijn dan wat men in het dagelijksch leven zoo noemt: het vijfde rad aan den wagen. Daarom zou ik bij onze divisieën geen staf-genie-officier wenschen. Het zal voldoende zijn eenvoudig voor te schrijven dat de commandant der genietroepen zich te velde in den regel in de nabijheid van den algemeenen bevelhebber zal ophouden.

Een tweede opmerking. De Spreker heeft er heden avond op gewezen, hoe er ten opzichte van de leiding der technische werkzaamheden te velde een groote afstand ligt tusschen theorie en praktijk. Ik geef dit gaarne toe. Doch juist met het oog daarop moet m. i., ook in deze richting, meer dan wellicht tot nu toe geschiedde, heil worden gezocht in toegepaste studiën. Dat tegenwoordig aan die studiën en met name aan de tactische oefeningen op de kaart bij ons een veel grootere belangstelling ten deel valt, dan een vijftien jaren geleden, ik zal de eerste zijn, die het erkent en toejuicht. Toch blijft er, geloof ik, ook op dit gebied nog wel wat te wenschen over. Wordt b.v., zoo zou ik willen vragen, aan de tactische oefeningen op de kaart bij de infanteriekorpsen ooit deelgenomen door de in het garnizoen aanwezige genie-officiëren, zooals dit geschiedt door de officieren der overige wapens? Worden voorts, zoo zou een tweede vraag luiden, de oefeningen op de kaart wel breed genoeg opgevat, bepaalt men zich niet bijna uitsluitend tot de zoogenoemde detachementsoefeningen, d. w. z. oefeningen met betrekkelijk zwakke afdeelingen, waarbij alleen de subalterne officieren als eigenlijke deelnemers optreden? Zou het niet gewenscht zijn, die oefeningen ook uit te strekken over grootere verbanden en b.v. divisie-oefeningen te houden? Aan die oefeningen, waaraan in den regel vraagstukken betreffende de landsverdediging ten grondslag zouden moeten liggen, zou dan kunnen worden deelgenomen door allen, die bij de divisie in de werkelijkheid met een eenigszins zelf-

standig commando zouden worden belast. Derhalve ook door den commandant der aan de divisie toegevoegde compagnie genietroepen. Ik houd mij overtuigd, dat dergelijke oefeningen groot nut zouden hebben. Ieder zou al weer beter vertrouwd raken met de taak, die hem vermoedelijk in oorlogstijd wacht, men zou elkander meer leeren kennen en waardeeren, en feiten, als de spreker heden avond uit zijn manoeuvre-herinneringen meedeelde, zouden in de toekomst vrij wel tot de onmogelijkheden gaan behooren. Langs dien weg zou als vanzelf meer en meer de innige overtuiging doordringen, dat een der meest zekere waarborgen voor de overwinning in de nauwe samenwerking der verschillende wapensoorten is gelegen.

De heer VAN DER GOES. Gaarne sluit ik mij aan bij den lof door U, mijnheer de Voorzitter, aan den geachten spreker gebracht. Ik wil daarbij voegen, dat ik dankbaar ben voor het gehoorde, maar niet geheel voldaan.

Ik had mij voorgesteld, dat de geëerde spreker, bij het doel dat hij beoogde, nl. het gebruik van technische troepen in tactischen zin, ons ook de middelen zou aan de hand gedaan hebben, die er toe kunnen leiden om in vreedestijd een gewenscht verband te krijgen tusschen de oefeningen der genietroepen en die der andere wapens.

Ik kan mij toch niet voorstellen dat de spreker van heden avond zal meenen, dat het optreden eener enkele compagnie genietroepen in verband met de andere wapens, bij onze zeldzaam voorkomende divisiemanoevres, voldoende zou zijn, om dat verband te verkrijgen. Ik had daarom gehoopt te vernemen, welke middelen zouden aangewend kunnen worden, om bij de manoeevres, die jaarlijks nabij de garnizoenen worden gehouden, de gewenschte samenwerking te verwezenlijken, b.v. door detachering van gedeelten van compagnieën genietroepen, zooals zulks plaats heeft met escadrons en batterijen; het komt mij voor, dat de voordracht daardoor aan belangrijkheid zeer zou hebben gewonnen. Ik zou alsnog aan den geachten spreker willen vragen, hoe hij zich voorstelt, dat bij de vredesmanoeuvres de verlangde samenwerking kan worden verkregen.

De heer Por: Als ik, mijnheer de Voorzitter, ooit overtuigd ben geworden van de moeilijkheden, die het tactisch gebruik der genietroepen te velde met zich brengt, en van de juistheid der bewering, dat te velde dan ook van de diensten van dat wapen slechts zelden gebruik gemaakt wordt, dan is het heden avond geweest. Niet alleen toch, van Nederland sprekende, werden onvolkomenheden te dien opzichte herhaaldelijk aangewezen, neen, ook bij zeker alle andere Europeesche Staten scheen de bestaande toestand veel te wenschen over te laten.

Maar juist, omdat dat gebruik zoo moeilijk is en zoo zelden plaats vindt, moeten wij daâr, waar wij de genietroepen werkzaam zien, daarvan dankbaar getuigen.

Daarom zij mij een enkel woord ter rectificatie van hetgeen de kapitein Gijsberti Hodenpijl opmerkte, vergund.

Ik woonde in den afgelopen zomer de manoeuvres der 2de divisie bij en zag bij die gelegenheid bij een der brigades (van de andere kan ik niet spreken, omdat ik daarbij niet tegenwoordig was) de genietroepen gebruiken. Over de meerdere of mindere doelmatigheid van dat gebruik matig ik mij geen oordeel aan, wel weet ik, dat de commandant van het peloton genietroepen bij beide defensieve stellingen, welke door de brigade ingenomen werden, ten volle in de plannen van den brigade-commandant ingewijd was. Den eersten dag werd de commandant der genietroepen, nadat hij ten acht uur 's avonds in het kantonnement was aangekomen, dadelijk nadat hij zijn troep had onder dak gebracht, tot het bijwonen eener bespreking op het brigade-bureau ontboden. De tweede maal woonde hij de tactische verkenning van de stelling door den brigade-commandant bij, zoodat de commandant der genietroepen volkomen op de hoogte was van de voornemens van den brigade-commandant.

Ik voelde mij verplicht deze opmerking te maken, omdat, wanneer wij aandringen op verbeteringen, wij ook tevens elken stap in de goede richting moeten weten te waardeeren.

De heer Bos. De rede, heden avond gehouden, heeft mij zeer verheugd omdat ik sinds kort behoort tot het korps, waarvan hier sprake is en bij de manoeuvres, die ik heb medegemaakt,

mij telkens dreigend en dringend de vraag voor oogen is gekomen: hoe moet men de genietroepen gebruiken?

En nu wil ik wel verklaren niet te kunnen inzien hoe men met de genietroepen veel zal kunnen doen. Het is geen wapen op zich zelf; het kan ook niet zelfstandig tactisch optreden. Het is eene verzameling van ambachtslieden, die hulp kunnen verleenen waar andere troepen dit verlangen of werken tot stand kunnen brengen, door anderen gelast.

In de wijze van optreden nu wil de spreker van heden avond verandering brengen.

Hij meent dat de pioniercompagnie in oorlogstijd gewichtige diensten kan verrichten, en het is duidelijk, dat een korps praktische mannen, uitstekend geoefend, groote diensten zal kunnen bewijzen. De oorlog van de toekomst is waarschijnlijk een oorlog van Ingenieurs. Maar dit bewijst nu nog niet dat een afzonderlijke pioniersdienst zoozeer te verkiezen is. Neen; *elk soldaat moet pionier zijn*. Wil men van de genie werkelijk iets goeds maken, dan moet zij zijn een kern, volmaakt op de hoogte van alles wat tot den dienst behoort en in staat de andere korpsen te onderwijzen.

De mannen van de genie moeten menschen zijn, bedreven in alle ambachten; een belangrijke taak is voor hen weggelegd, maar men kan die niet vooraf in bijzonderheden omschrijven. Wil men een goed korps, dan moet men hebben personen, die jarenlang er bij zijn, en die door hooge belooning lust behouden in hunne carrière, welke zij als hun levensdoel moeten beschouwen.

Maar dat is tot dusver nog niet het geval. Had men thans reeds zulke menschen, dan zou er eerst sprake van zijn hen over de andere troepen als instructeurs te verdeelen.

Wat den dienst te velde betreft, is het 't best die menschen buiten het gevechtsterrein te houden en ze alleen te gebruiken voor bijzondere diensten, b.v. wegen te veranderen, bruggen te vernietigen of aan te leggen, in een woord werken waarvoor bijzondere krachten noodig zijn. Daarvoor is een behoorlijke opleiding en groote vaardigheid noodig.

Met den spreker ben ik het eens, dat de genie-officier niet

onbekend moet zijn met hetgeen bij manoeuvres of te velde moet gebeuren. Het is daarom noodig, dat hij tegenwoordig zij bij de besprekingen, ten einde de bedoeling van den kommandant te leeren kennen.

Het paardrijden is ook zeer noodig. Ik ondervond zelf dat een onbereden genie-officier te velde niet veel dienst kan bewijzen.

Mijne conclusie is dus deze: ik zou wenschen dat de genietroepen zooveel mogelijk gedetacheerd werden bij de andere wapens. Voorts dat er goede oefening plaats hebbe met goed betaalde vrijwilligers, opdat men personen krijgje in staat om zoo noodig iets buitengewoons te verrichten. Zij moeten in staat zijn een dorp in staat van verdediging te brengen; huizen af te breken; bruggen te slaan of te vernielen; in een woord, zij moeten bijzondere diensten kunnen bewijzen. Op deze wijze zal men van het korps genietroepen groote diensten kunnen verkrijgen.

De heer BEEKMAN. Na mijn wederkeerigen dank betuigd te hebben aan die heeren, welke dank en instemming met mijne voordracht hebben betuigd, wensch ik met een enkel woord de verschillende sprekers te beantwoorden.

Als ik den heer Boonacker goed begrepen heb, dan wenscht hij dat, wanneer de pioniertroepen te velde werkzaam zijn, ze steeds vereenigd zullen zijn dáár, waar werken noodig zijn. Hij wenscht ze dus niet in te deelen bij de andere wapens. Ik meen dit ook van andere sprekers gehoord te hebben.

Ik geloof echter dat, als men eenmaal heeft genietroepen, zij toch gecenseerd mogen worden meer op de hoogte te zijn van technische zaken dan andere troepen, zoodat elk individu van dat korps wel degelijk invloed zal kunnen oefenen op de werken, door andere troepen te verrichten.

Ook al is de infanterie nog zoo goed geoefend in pionierwerkzaamheden, dan nog kunnen de infanteristen in dit opzicht niet gelijk worden gesteld met de speciale troepen en zeer zeker kan men grootere diensten verkrijgen van practisch geoefende personen.

Men neme bijv. de versterking van een dorp. Dat alleen over te laten aan de genietroepen gaat niet, omdat zij te gering in aantal zijn; maar zeker zal het goed zijn hen voor dat werk bij de andere troepen in te deelen.

Zeër zeker zal de infanterie veel zelf kunnen doen; maar voor het maken van versperringen, het doorslaan van muren enz. is het wel degelijk wenschelijk dat men genietroepen hebbe, tusschen de andere troepen verdeeld.

Er zijn van die kleine zaken, die men niet altijd zoo dadeijk opmerkt, maar die toch van grooten invloed zijn op het geheele stel bijv. een groot aantal menschen zijn op de heide aan het werk om te graven. Zij zullen daar staan te penteren in de taaie heidekorst, maar weinig uitrichten. Heeft men echter personen, met het werk bekend, dan zal in zeer korten tijd het doel bereikt zijn.

De medewerking der genieofficieren zal in elk geval zeer noodig zijn. Hoe goed ook de infanterie-officier is opgeleid, hij kan niet op de hoogte zijn van allerlei speciale zaken. Het is daarbij ook hoogst wenschelijk dat de genie-officier op de hoogte zij van het doel van het werk en van den tactischen toestand van het oogenblik.

Wat ik zou wenschen is, dat steeds een officier met een paar onder-officieren en manschappen tegenwoordig zijn bij de werken door de infanterie uit te voeren.

Met groot genoegen heb ik van den heer Gijsberti Hodenpijl vernomen dat in de laatste jaren groote verbetering in de oefening der genietroepen heeft plaats gehad. Dit is een groote stap voorwaarts. Het is te wenschen dat men op deze wijze voortga, opdat men werkelijk van de genietroepen het grootst mogelijke nut trekke en waartoe dat corps de noodige elementen bevat.

Door den heer van Gennep is gevraagd wat er te doen is voor de genie, als de batterij van de artillerie in stelling is en voor zich zelf een dekking gemaakt heeft. Die spreker voegde er bij, dat men tegenwoordig in het terrein zelf de dekking moet zoeken. Maar mijn bedoeling was ook niet het maken van gesloten en zware werken. Ik had alleen het oog op vluchtige geschutstanden, bestand tegen de granaatscherven. De dek-

king, die ik op het oog heb, kan de beweegbaarheid der batterij niet benadeelen en kan zeer spoedig weder worden weggenomen.

Door den heer Plantenga is aangegeven, wat de werkkring van den genie-officier zou moeten zijn bij den staf van den bevelhebber en hij meende dat het beter was daarvoor te bestemmen den compagnies-commandant in plaats van nog een bijzonder kapitein aan den staf toe te voegen.

Dat denkbeeld van den heer Plantenga wil ik wel overnemen. Mijne bedoeling was, dat bij den staf een officier zou wezen die den algemeenen bevelhebber steeds zou bijstaan in alle zaken met den versterkingsdienst in verband staande. Wil men daarvoor nu den compagnies-commandant aanwijzen, dan heb ik daartegen geen bezwaar. Doch hoe men dit ook regele, het is van groot belang dat de ingenieur-officier gekend worde ook bij de verkenning der stellingen.

Het bereden zijn van den genie-officier is zeker ook een hoogst nuttige zaak. Ik heb daarvan zelf, gedurende mijn diensttijd, de ervaring kunnen opdoen.

Wat de uitgewerkte oefeningen op de kaart betreft, de deelneming daaraan door de genieofficiëren heb ik zeer toegejuicht. Dit kan tevens strekken in antwoord aan den heer van der Goes, die mij gevraagd heeft op welke wijze ik in vredetijd verband zou willen brengen tusschen de oefeningen van de infanterie en de genie.

Dat door de infanterie deel wordt genomen aan de oefeningen der mineurs is ook zeer toe te juichen. Ik heb het indertijd zeer betreurd dat, terwijl men hier zulk een prachtige gelegenheid heeft tot oefening, de infanterie-commandant nooit iets meer deed, dan eens per jaar met eenige officieren het fort, waar de oefeningen der genietroepen plaats hebben, te bezoeken.

De opmerkingen van den heer Bos heb ik niet heel juist begrepen. Uit den aanhef zijner rede meende ik te hebben opgemerkt dat het zijn idee was dat de genietroepen niet moesten worden ingedeeld bij de andere troepen, maar zelfstandig moesten werken. Is dit zoo, dan herinner ik reeds te hebben uiteenzet waarom het zoo nuttig is nu en dan de genesoldaten onder de andere troepen te verdeelen, opdat men inderdaad van dat

technisch korps al die voordeelen kunne hebben welke met recht er van te verwachten zijn.

De heer Bos wil een keurkorps van uitstekend geoefende genietroepen. Ik heb natuurlijk daartegen geen bezwaar; maar ik kan niet inzien waarom deze uitsluitend bij detachementen vereenigd werkzaamheden zouden moeten verrichten. Hoe uitstekender zij zijn, hoe geschikter zij ook zullen zijn om onder andere troepen verdeeld deze voor te lichten als instructeurs en hen behulpzaam te zijn.

DE VOORZITTER. Nu niemand meer het woord verlangt, wil ik in de eerste plaats aan de vergadering de mededeeling doen, dat ik zoo even een telegram heb ontvangen van den generaal Netscher, met het bericht van aanneming der benoeming tot Voorzitter. Nu aldus het bestuur weder voltallig is, zij het mij vergund, omtrent de voorgevallen wijzigingen nog een woord in het midden te brengen.

Zooals U bekend is verloren we drie bestuursleden: eerst onzen vice-president den heer Robidé van der Aa, en voor weinige weken ook onzen voorzitter den generaal Pel, beiden door den dood. Noode scheidden we ook van den heer baron van Hardenbroek van 's Heeraartsberg en Bergambacht, die den wensch te kennen gaf, om niet meer voor herkiezing in aanmerking te komen. Voor de in deze en de vorige vergadering uitgebrachte keuze mogen we ons daarentegen verheugen in het bezit van een voorzitter en twee andere bestuursleden, die zeer zeker der vereeniging tot eer zullen strekken. Ik wil mij houden aan de uitspraak van den generaal Knoop, dat men van de levenden niet te veel goeds moet zeggen, doch geloof niettemin te mogen opmerken, dat onze nieuwe voorzitter, die om verschillende redenen vreesde, aan zijne verplichtingen als bestuurslid niet altijd ten volle te zullen kunnen voldoen en daarom eerst na herhaalden aandrang zijne verkiezing daartoe definitief aannam, niet alleen een zeer eervol militair verleden achter zich heeft, doch ook reeds bewees, dat „pensioen vragen” en „rust nemen” nog geen uitdrukkingen van dezelfde beteekenis behoeven te zijn. Hier te Utrecht toch zal het allerminst een geheim zijn, dat de generaal Netscher

weinige weken geleden met goud werd bekroond voor de beantwoording eener prijsvraag, uitgeschreven door het Provinciaal Utrechtsch Genootschap voor Kunsten en Wetenschappen.

Eveneens zal het velen Uwer wel bekend zijn, dat de heer Klerck tot doctor in de rechtswetenschap werd bevorderd op een academisch proefschrift over het Oorlogsrecht en dus reeds vroeg van zijne belangstelling in krijgsg zaken deed blijken.

En wat de heer Baud aangaat, ieder die in de residentie op dit gebied eenige kennis heeft, zal het mij toestemmen, dat het niet gemakkelijk is, een hoofdofficier der schutterij in geheel Nederland te vinden, die zich meer moeite en kosten getroost, om zich zelve en zijne minderen te bekwamen en voor te bereiden voor de moeilijke en wellicht ondankbare taak, welke in de bestaande omstandigheden de schutterijen wacht.

Ik vertrouw daarom op Uw aller instemming, wanneer ik de Vereeniging geluk wensch met hare drie nieuwe bestuursleden.

(Toejuiching.)

En nu, Mijne Heeren, verzoek ik ten slotte nog een oogenblik Uwe aandacht voor eene opmerking naar aanleiding van de voordracht van den heer Beekman.

De officieren van het wapen, waartoe de spreker heeft behoord, en dat hier uit den aard der zaak zoo goed is vertegenwoordigd, hebben veel meer dan die van een der hoofdwapens, een werkkring, die uit twee zeer onderscheiden gedeelten bestaat. Vooreerst moeten zij ten allen tijde gereed staan om werken op het gebied van de burgerlijke en de waterbouwkunde, zoomede van den vestingbouw te ontwerpen en uit te voeren, en ten andere moeten zij zich aanhoudend bekwamen in de moeilijke taak, welke hen bij een oorlog wacht. Moeilijk vooral zal die taak te velde zijn, niet het minst voor de subalterne officieren. Op een gegeven oogenblik, meestal in hachelijke omstandigheden voor de strijdkrachten, waarvan zij een deel uitmaken, worden zij belast met de leiding van gewichtige werkzaamheden. De tijd, die hun wordt gelaten, is bijna altijd gering, dikwijls zelfs zeer gering: wanneer men 5 à 6 uren aanneemt, zal men in de meeste gevallen eer te veel dan te weinig schatten. In

die korte spanne tijds zal onder hunne leiding het gekozen gevechtsveld eene belangrijke wijziging ten voordeele van den verdediger moeten ondergaan. Die tijd moet dus goed worden besteed: geen enkele minuut mag verloren gaan; de beschikkingen moeten snel worden genomen; de werken behooren zonder aarzeling en in de voor de uitvoering gunstigste volgorde te worden uitgevoerd. Waarlijk, in die moeilijke oogenblikken kan veel, zeer veel afhangen van de kennis, de bekwaamheid en de voortvarendheid van enkele genie-officieren!

Om deze reden mag het een verblijdend feit worden genoemd, dat vooral in de laatste jaren het zwaartepunt hunner opleiding niet meer zoo uitsluitend wordt gelegd op de voorbereiding tot hun werkkring in vreedetijd; dat daarbij het oog niet meer alléén is gericht op den bouwmeester, doch ook eenigszins op den tacticus. Voordrachten als we er dezen avond een mochten aanhooren, vooral wanneer daarop een zoo zaakrijke en uitvoerige discussie volgt als hier het geval was, kunnen niet anders dan gunstig in deze richting werken. Daarom bedank ik in de eerste plaats, ook uit naam der vergadering, den spreker voor zijne belangrijke rede, die — het werd reeds opgemerkt — op nieuw aantoonde, dat de heer Beekman nog veel hart heeft voor zijn oud wapen, en verder de heeren, die aan de discussie hebben deelgenomen. Doch ik betuig ook mijn dank aan U allen, die hier in zoo grooten getale zijt samengekomen en daardoor het bewijs hebt geleverd, dat de nieuwe richting, waarvan deze algemeene vergadering het uitgangspunt is, Uwe sympathie wegdraagt.

Hierop wordt de vergadering gesloten.

De Secretaris,

G. N. H. SCHULTZ VAN HAEGEN.

